

مرز باریک «داستان نوشتن» با «داستان نویس شدن»

گزارشی از نشست تخصصی تکنیک‌های داستان نویسی با حضور نویسنده کتاب «شطرنج با ماشین قیامت»

حسن عارفی مهر
culture@khorasannews.com

نویسنده کتاب «شطرنج با ماشین قیامت» گفت: بسیاری از افراد ممکن است ده‌ها داستان بنویسند و منتشر کنند اما نمی‌توان داستان نویس بودن را به آن‌ها نسبت داد، برای شناخته شدن به عنوان «داستان نویس» باید درک عمیقی داشته باشیم.

به گزارش خراسان، همزمان با هفته کتاب و کتابخوانی کارگاه دوه‌روزه نویسندگی همراه نقد و بررسی کتاب «شطرنج با ماشین قیامت» در نگارخانه رضوان مشهد برگزار شد. حبیب احمدزاده نویسنده این اثر در ابتدا ضمن تشریح تفاوت‌های «داستان نوشتن» و «داستان نویس شدن» گفت: در دنیای هنر برخی می‌خواهند داستان بنویسند و برخی می‌خواهند داستان نویس شوند. اگر تفاوت این دورا بفهمیم بسیاری از مشکلات ما حل خواهد شد. بسیاری از افراد ممکن است ده‌ها داستان بنویسند و منتشر کنند اما نمی‌توانیم بگوییم آن‌ها داستان نویس هستند، برای شناخته شدن به عنوان «داستان نویس» باید درک عمیقی از اطراف داشته باشیم. یک داستان نویس واقعی باید از زمانه خود جلوتر باشد و به امور مختلف با دیدگاهی متفاوت و جسورانه نگاه کند و ایده‌های نوینی را ارائه دهد.

اول، زندگی کردن را بیاموزیم
نویسنده کتاب «شطرنج با ماشین قیامت» افزود: اغلب ما انسان‌هایی کپی کار هستیم و دوست داریم جواب آماده را بشنویم و قبول کنیم. برای تبدیل شدن به یک داستان نویس باید حکیم باشید و حکیمانه فکر کنید. اولین گام رسیدن به این آگاهی‌ها شناخت شیوه صحیح زندگی کردن است. بعد از این مرحله باید شیوه داستان نوشتن را یاد بگیریم. وی خاطر نشان کرد: یک داستان نویس باید بتواند میان نمایش و آیین تفاوت قائل شود، واقعیت را از تصاویر دستکاری‌شده تشخیص دهد و با شک و تردید منطقی، حقایق را بررسی کند. این مهارت‌ها به نویسنده کمک می‌کند تا از دیگران متمایز باشد و داستان‌هایی تأثیرگذار خلق کند.

احمدزاده تصریح کرد: یک نویسنده واقعی به جای پذیرش بی‌قیدو شرط دیدگاه‌های دیگران، باید با شک و تردید منطقی، ریشه واقعیت را جست و جو کند. این رویکرد نه تنها در داستان نویسی، بلکه در مسیر درک بهتر زندگی نیز مؤثر است.

اصل مهم دانستن شیوه «مکت»
این فیلم‌نامه‌نویس شناخته شده در ادامه گفت: کسی که می‌خواهد داستان نویس شود باید عقلاً و منطقاً از مردم بالاتر باشد نه این که هر کسی چیزی گفت باور کند. متفاوت نگاه کردن را تمرین کنیم تا فریب نمایش دیگران را نخوریم. یک نویسنده نباید هر موضوعی را تصویری را به راحتی قبول کند. باید خوب دیدن، خوب فهمیدن، شک کردن و مکت کردن را یاد بگیریم، تا بتوانیم داستان خوب بنویسیم. وی همچنین بیان کرد: اغلب در داستان‌ها، گنجایش ظرف زبانی بیشتر از محتواست و به همین دلیل در پس از ترجمه کتاب، ظرف زبانی که چار تغییر می‌شود چیزی به دست خواننده نمی‌رسد اشعار خیام، مولانا، حافظ و... که محتوای آن بیشتر از ظرف زبانی است، در زمان ترجمه با شکستن ظرف زبان، باز هم محتوای آن به خوبی به دست مخاطب می‌رسد.

تأثیر فرکانس خشونت بر داستان نویسی
احمدزاده اظهار کرد: یک داستان نویس باید مخاطب نگر باشد هر داستانی که بنویسید، شاید برخی با ۷۰ درصد اثر او و برخی با ۳۰ درصدش ارتباط برقرار کنند، علاوه بر توجه به سلیقه و خواست مخاطب شما باید بیشتر به دل خودتان رجوع کنید.

این نویسنده و پژوهشگر ادبی در ادامه داشتن روحیه لطیف و زلال نویسنده را یک اصل مهم برای داستان نویس شدن بیان کرد و گفت: داشتن روحیه لطیف باعث می‌شود با دیگران ارتباط برقرار کنید. این روحیه را باید در خودمان تقویت کنیم، در دیالوگ‌هایمان با دیگران چه در داستان و چه در فضای حقیقی زندگی نباید لحن طلبکارانه داشته باشیم. فرکانس خشونت باعث بی‌اعتماد و سختی‌هایی در برقراری ارتباط می‌شود حتی اگر حرف حق را بگوییم.

غلط نویسیم

دوش گرفتن

این عبارت، گرتبه‌داری از زبان انگلیسی است و بهتر است به جای آن از: استحمام کردن، شست‌وشو کردن، به حمام رفتن و... استفاده کنیم.

بر ساختن/ ساختن

«بر ساختن» فعل پیشوندی است و در معنی «جعل کردن/یا وضع کردن» به کار می‌رود نیز واژه «بر ساخته» که صفت مفعولی «بر ساختن» است در معنی «غیر واقعی، جعلی، ساختگی» استعمال می‌شود. برخی به اشتباه «بر ساختن» و «ساختن» همچنین «بر ساخته» و «ساخته» را معادل هم و به صورت مترادف و یا به جای همدیگر به کار می‌برند که در فارسی فصیح باید از این کار بزر غلط پرهیز کنیم.

برگرفته از کتاب «فرهنگ درست نویسی سخن»، تألیف استاد حسن انوری

بسته پیشنهادی «خراسان» برای خواندن کتاب‌های فاخر

گلگشت میان بزرگان فرهنگ و ادب ایران

محمد بهبودی نیا
culture@khorasannews.com

به مناسبت هفته کتاب، دکتر مسعود پزشکیان رئیس‌جمهور کشورمان، روز جمعه گذشته با حضور در منزل استاد محمدعلی موحد، شاعر، نویسنده، عرفان پژوه و از اعضای فرهنگستان زبان و ادب فارسی با وی دیدار و گفت‌وگو کرد. حرکتی که تا امروز شاید کمتر ازسوی شخصیت‌های سیاسی شاهد بوده‌ایم اما می‌توان این حرکت را به فال نیک گرفت و امیدواریم به نفع فرهنگ و ادبیات این سرزمین ادامه یابد. در ادامه قصد داریم به معرفی چند تن از مفاخرحوزه فرهنگ و ادبیات بیردازیم که باید به‌منظور گرامیداشت مقام آن‌ها (مانند استاد موحد) در دستور کار دیدارهای رئیس‌جمهور کشورمان قرار گیرند. اما پیش از پرداختن به آثار و تالیفات این چهره‌های فرهنگی ادبی، به شرح زندگی و آثار استاد موحد می‌پردازیم تا با شخصیت این پژوهشگر برجسته بیشتر آشنا شویم.

راوی فاضل تاریخ معاصر و ادبیات عرفانی
استاد محمدعلی موحد

محمدعلی موحد (زاده ۲ خرداد ۱۳۰۲)، شاعر، ادیب، عرفان پژوه، تاریخ‌نگار، حقوق‌دان و عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی، او شخصیتی برجسته و چندوجهی در عرصه‌های علمی و فرهنگی ایران است. محمدعلی موحد در سال ۱۳۲۹ به استخدام شرکت نفت آبادان درآمد. پس از مدتی در دانشگاه‌های کمریج و لندن تحصیل کرد و با ایران‌شناسانی چون آرتور آربی و ولادیمیر مینورسکی ارتباط داشت. ترجمه روان و شیوای «سفرنامه ابن بطوطه» در سال ۱۳۳۶، نام موحد را بر سر زبان‌ها انداخت. او در زمینه عرفان‌پژوهی نیز صاحب‌نظر است و مدفون بودن شمس تبریزی در خوی را با استناد به شواهد تاریخی معتبر می‌داند. آثار موحد در حوزه تاریخ نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و تأثیر زبان‌شناس و ادیب بودن او را حتی در نوشته‌های تاریخی او می‌توان یافت. از جمله آثار این شخصیت کم نظیر می‌توان به «خواب آشفته نفت»، ترجمه مشترک «قصص الحکم»، «هیا هو بر سر هیچ» و... اشاره کرد.

پهلوان عرصه شاهنامه پژوهی
دکتر جلال خالقی مطلق

بیش از ۵۰ سال از عمرش را صرف پژوهش و تصحیح شاهنامه فردوسی کرده است. محال است که نام شاهنامه فردوسی به میان بیاید و در کنار آن نامی از جلال خالقی مطلق (زاده ۲۰ شهریور ۱۳۱۶) نباشد. خالقی مطلق که عضو هیئت‌امنا ی بنیاد فردوسی و قائم مقام آن است سال‌ها در دانشگاه هامبورگ تدریس کرده است. هر چند خالقی مطلق معتقد است که نباید نقش فردوسی در تثبیت زبان فارسی را اغراق آمیز جلوه داد، اما بی‌شک شاهنامه و فردوسی در این امر نقش بسزایی داشته‌اند. علاوه بر تحقیقات و تدریس، وی عضویت هیئت گزینش کتاب و جایزه بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار را نیز در کارنامه خود دارد.

شخصیت چند بُعدی علم و فرهنگ
دکتر مهدی محقق

اگر بخواهیم به فعالیت‌های استاد مهدی محقق آن هم به صورت مختصر بیردازیم ساعت‌ها و روزها باید گفت و گفت و در نهایت باز هم حرف‌های زیادی ناگفته باقی می‌ماند. مهدی محقق (زاده ۱۰ بهمن ۱۳۰۸)، مشهدی، نویسنده، ادیب، فقیه، مجتهد، فیلسوف، نسخه پژوه، پژوهشگر تاریخ پزشکی اسلامی و استاد دانشگاه تهران، شخصیتی چند بعدی و تأثیرگذار در عرصه‌های علمی و فرهنگی ایران است. او تحصیلات حوزوی خود را تا مرحله اجتهاد در حوزه‌های علمیه مشهد و تهران گذراند و از آیت... کاشف‌الغطاء و آیت... خوانساری اجازه اجتهاد دریافت کرد.

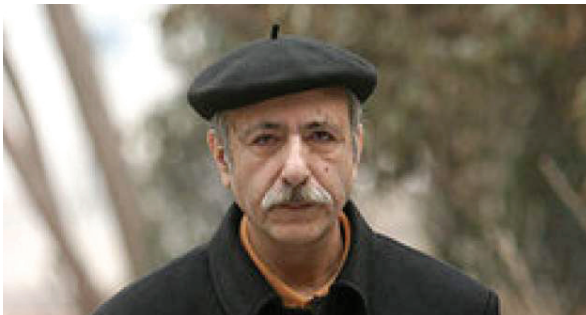
محقق در سال ۱۳۲۷ وارد دانشگاه تهران شد و در سال ۱۳۳۷ دکترای الهیات و در سال ۱۳۳۸ دکترای زبان و ادبیات فارسی را از این دانشگاه اخذ کرد.

فعالیت‌های علمی و مدیریتی محقق بسیار گسترده است. او دو سال در دانشگاه لندن تدریس کرد و در سال ۱۳۴۵ به مقام استادی دانشگاه تهران رسید. از ۱۳۴۴ تا ۱۳۴۷ و همچنین در مقاطع دیگر، در دانشگاه مک گیل کانادا به تدریس پرداخت و در سال

۱۳۴۷ شعبه‌ای از مؤسسه مطالعات اسلامی این دانشگاه را در تهران تأسیس کرد که منجر به انتشار بیش از شصت اثر نفیس در زمینه‌های مختلف علوم اسلامی شد. او بنیان‌گذار دایره المعارف تشیع، رئیس اسبق انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، مدیر مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه تهران-دانشگاه مک گیل و عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی است

او در نهاد‌های مختلف بین‌المللی زیادی عضویت داشته که از آن جمله می‌توان به مجمع بین‌المللی تاریخ پزشکی لندن، مجمع بین‌المللی فلسفه در قرون وسطی مادرید، فرهنگستان زبان عرب مصر، فرهنگستان علوم اسلامی هند، فرهنگستان زبان عرب دمشق، فرهنگستان مباحث علوم و تمدن اسلامی اردن، مجمع بین‌المللی تاریخ علم و فلسفه عربی و اسلامی، پاریس و... اشاره کرد. از جمله آثار او در حوزه ادبیات می‌توان به شرح دیوان ناصر خسرو، گزیده سیاست نامه خواجه نظام الملک توسی، اشتر نامه عطار (تصحیح و مقدمه و تعلیقات) و... اشاره کرد.

مرد همه‌فن‌حریف میدان ادب فارسی
استاد بهاء‌الدین خرمشاهی

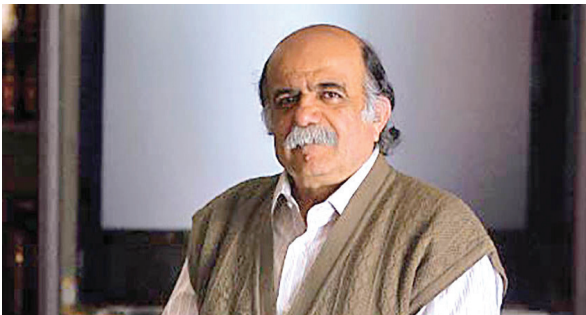

اگر چه بیش از ۷۰ سال از عمر پربرکتش می‌گذرد اما همچنان با پژوهش‌ها و قلم‌شویاش کام‌خوانندگان را شیرین می‌کند. او را باید مرد همه‌فن‌حریف عرصه ادب بنامیم. بهاء‌الدین خرمشاهی (زاده ۱۲ فروردین ۱۳۲۴، قزوین)، نویسنده، مترجم، روزنامه‌نگار، طنزپرداز، فرهنگ‌نویس، حافظ پژوه، شاعر و استاد دانشگاه برجسته‌ای است که آثار ارزشمندی در حوزه‌های قرآن‌پژوهی، حافظ‌شناسی و تفسیر اشعار حافظ از خود به‌جای گذاشته است. او در جوانی رشته پزشکی را نیمه کاره رها کرد و به تحصیل در رشته ادبیات فارسی در دانشگاه تهران پرداخت و فوق لیسانس کتابداری گرفت.

فعالیت‌های قرآنی خرمشاهی شامل ترجمه ادبی، روان و امروزی قرآن کریم با پیوست‌هایی شامل گفتار مترجم و مقالاتی در باب قرآن‌پژوهی است.

حافظ‌شناسی یکی از حوزه‌های تخصصی خرمشاهی است و کتاب «حافظ‌نامه» او در این زمینه شهرت بسیاری دارد. ترجمه‌های متعدد او از آثار نویسندگان مشهور غربی نیز نشان از تسلط وی بر زبان و ادبیات خارجی دارد. از جمله آثار تالیفی و ترجمه‌های او می‌توان به فرهنگ موضوعی قرآن، حافظ‌نامه، ترجمه قرآن کریم و ترجمه آثاری از هنری میلر، میگل د اونامونو و جان برنال اشاره کرد.

صدای رسای زبان فارسی
دکتر میر جلال‌الدین کزازی

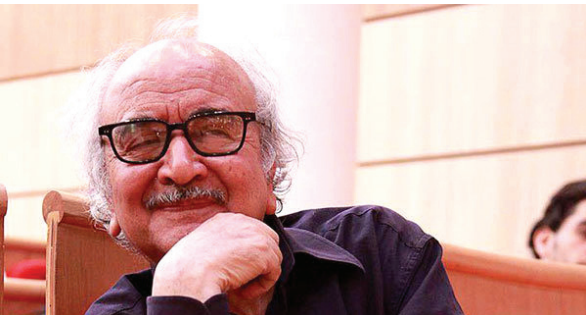

در مواجهه اولیه با او، صدای رسا و استفاده از کلمات خوش‌آهنگ فارسی و دوری از به کار بردن کلمات عربی حتی در گفت‌وگوهای عادی‌اش نظر هر مخاطبی را به خود جلب می‌کند. میر جلال‌الدین کزازی (زاده ۲۸ دی ۱۳۲۷، کرمانشاه)، استاد دانشگاه، شاعر، نویسنده، مترجم، شاهنامه‌پژوه و از چهره‌های ماندگار فرهنگ و ادب ایران است. او عضو هیئت‌امنا ی بنیاد فردوسی است. او به زبان اسپانیایی، آلمانی و انگلیسی نیز تسلط دارد و تاکنون ده‌ها کتاب و نزدیک به سیصد مقاله به رشته تحریر در آورده و در همایش‌ها و مجامع علمی متعددی در ایران و خارج از کشور سخنرانی کرده است. اواز سال ۱۳۷۳ تا ۱۳۷۶ در اسپانیا به تدریس ایران‌شناسی و زبان فارسی مشغول بود. نخستین مجموعه شعر خود را با عنوان «پیروزی خون بر شمشیر» در سال ۱۳۵۹ منتشر کرد. کزازی در آثار خود به‌ندرت از واژگان عربی استفاده می‌کند.

فعالیت‌های علمی و پژوهشی کزازی بسیار گسترده است و شامل ویرایش و گزارش شاهنامه فردوسی در ۱۰ جلد (نامه باستان)، ترجمه آثار ادبیات کلاسیک جهان از نویسندگانی مانند هومر، ویرژیل و دانته و همچنین نگارش کتاب‌هایی در زمینه شخصیت‌شناسی بزرگان تاریخ ایران (مانند زرتشت، فردوسی و کوروش) می‌شود.

شاعری زلال، پژوهشگری عمیق

دکتر محمد رضا شفیعی کدکنی

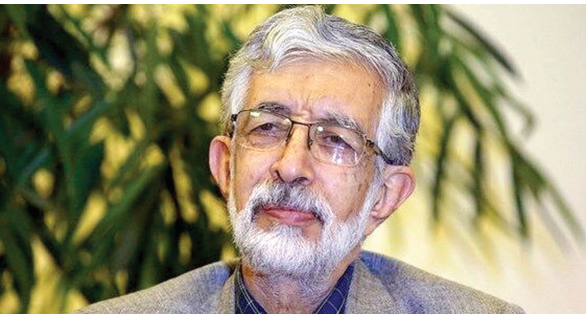

شاید بتوان دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی را یکی از شناخته‌ترین استادان ادبیات، میان مردم به‌شمار آورد. به احتمال زیاد دلیل این موضوع جنبه شاعری این استاد ادبیات است و شعرهایی که خوانندگان فراوانی از او تا امروز خوانده‌اند.

محمدرضا شفیعی کدکنی (زاده ۱۹ مهر ۱۳۱۸، کدکن)، استاد ممتاز دانشگاه تهران، ادیب، نویسنده، پژوهشگر و شاعر نام‌آشنای ایرانی باتخلص «م. سرشک» است. شفیعی کدکنی تحصیلات مکتبی رسمی را تجربه نکرد و از کودکی نزد پدر و محمدتقی ادیب نیشابوری به فراگیری زبان و ادبیات عرب پرداخت. او در هفت‌سالگی تمام الفیه ابن‌مالک را حفظ بود و فقه، کلام و اصول را نزد استادانی چون شیخ‌هاشم قزوینی و سید محمدهادی میلانی فراگرفت و به پیشنهاد علی‌اکبر فیاض، در کنکور دانشگاه فردوسی مشهد شرکت کرد و با کسب رتبه اول، مدرک کارشناسی خود را در رشته زبان و ادبیات فارسی از این دانشگاه و دکتری‌ای خود را از دانشگاه تهران دریافت کرد.

از سال ۱۳۴۸ استاد دانشگاه تهران بوده و از جمله دوستان نزدیک مهدی اخوان ثالث به‌شمار می‌رود. برخی از آثار او عبارت‌اند از: «در کوچه باغ‌های نیشابور»، «موسیقی شعر»، «صور خیال در شعر فارسی»، «با چراغ و آینه» و... تصحیح متون کلاسیک فارسی از جمله اسرارالتوحید، منطق‌الطیر و آثار عطار نیشابوری نیز از فعالیت‌های مهم اوست. علاقه فراوان او به فرهنگ و ادب ایران، عرفان و نقد ادبی در تمامی آثار او مشهود است.

سیاستمدار ادیب
دکتر غلامعلی حداد عادل

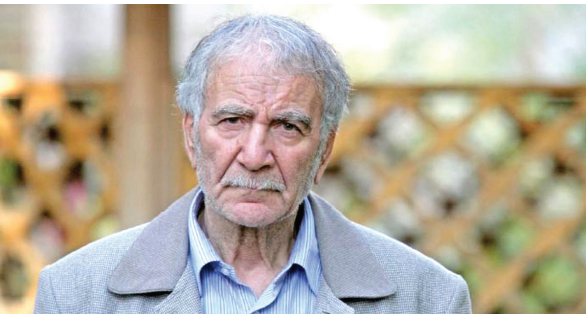

بیشتر مادکتر حداد عادل را به‌عنوان یک سیاستمدار می‌شناسیم اما نباید از فعالیت‌های او در زمینه‌های مختلف فرهنگی و ادبی غافل شد. غلامعلی حداد عادل (زاده ۱۹ اردیبهشت ۱۳۲۴) نویسنده، شاعر، ادیب، استادفلسفه، مشاور عالی مقام معظم‌رهبری و رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی است و نظارت بر دانشنامه جهان اسلام از دیگر فعالیت‌های اوست.

برخی آثار او در زمینه فرهنگ و ادبیات عبارت‌اند از: احوال دل گداخته، تفسیر آثار پروین اعتصامی، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی. در بخش نخست کتاب «احوال گداخته»، نامه‌های مولانا از حیث صورت و محتوا تجزیه و تحلیل شده است؛ در بخش دوم، فواید زبانی و ادبی نامه‌ها (اعم از نکات دستوری و واژگانی و آرایه‌های ادبی و...) تحلیل و بررسی شده است؛ و در بخش سوم نیز باتحلیل اجتماعی نامه‌ها فواید آن‌ها در شناخت اوضاع و احوال جامعه پیرامون مولانادر قونیة قرن هفتم بازنموده شده است.

یکی از مهم‌ترین خدمات فرهنگی و ادبی دکتر حداد عادل را می‌توان فعالیت در بنیاد سعدی و تلاش‌های مداوم او برای پاسداشت زبان فارسی در کشور‌های فارسی‌زبان دانست.

استاد پژوهش‌های بینارشته‌ای ادبی
دکتر غلامحسین ابراهیمی دینانی

تعداد زیادی از ما او را در بر نامه‌های مرتبط با عرفان، ادبیات و فلسفه در قاب تلویزیون دیده‌ایم. غلامحسین ابراهیمی دینانی (زاده ۵ دی ۱۳۱۳، دینان)، فیلسوف و نویسنده برجسته ایرانی، به دلیل پژوهش‌های عمیق و احیای فلسفه اشراق و سهروردی در سال‌های اخیر شهرت فراوانی دارد. از جمله مقالات او در حوزه ادبیات می‌توان به حکمت‌نظری و حکمت‌عملی در آثار سعدی، حکمت عملی در بوستان، مسأله جبر و اختیار در اندیشه مولانا، ذهن سعدی، مهر در دیوان حافظ و کتاب‌های هستی‌مستی، حکیم عمر خیام نیشابوری، دُر سخن (هزار نکته قصار فلسفی و عرفانی)، کلمات طاهر، شرح کلمات قصار باباطاهر عریان، و... اشاره کرد.

یکی از مواردی که در مجموعه آثار دینانی به چشم می‌خورد از اهمیت بالایی برای حوزه ادبیات بر خوردار است نظر به پردازی‌های بینارشته‌ای اوست. او با تبحر خود در علوم عرفانی و فلسفه به ریشه‌شناسی بسیاری از آثار بزرگان ادب فارسی پرداخته است. این پژوهش‌های بینارشته‌ای از این منظر مهم به‌شمار می‌آید که با وجود تسلط بسیاری از استادان ادبیات به رشته تخصصی خود اما جای تحلیل‌های فلسفی، عرفانی، روان‌شناسی، اجتماعی و... در آثار آن‌ها خالی است که دکتر ابراهیمی دینانی به این عرصه ها ورودی تام و تمام دارد.